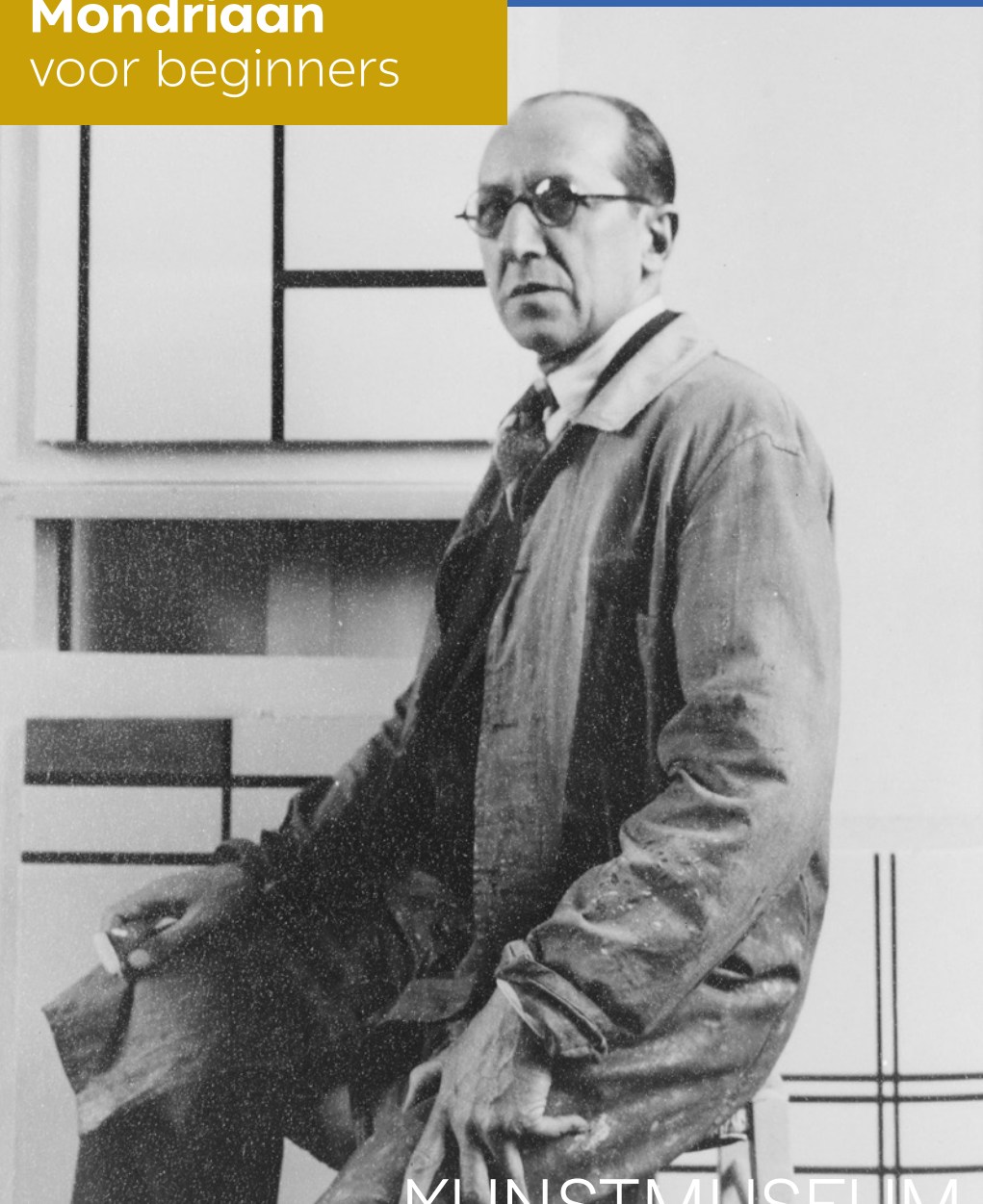

voortgezet onderwijs / niveau ★

kijkwijzer

Mondriaan

voor beginners

KUNSTMUSEUM
DEN HAAG

NAAM:..... KLAS:.....

DATUM:.....

Over deze kijkwijzer

Deze kijkwijzer gaat over Piet Mondriaan en hoort bij de tentoonstelling Mondriaan & De Stijl.

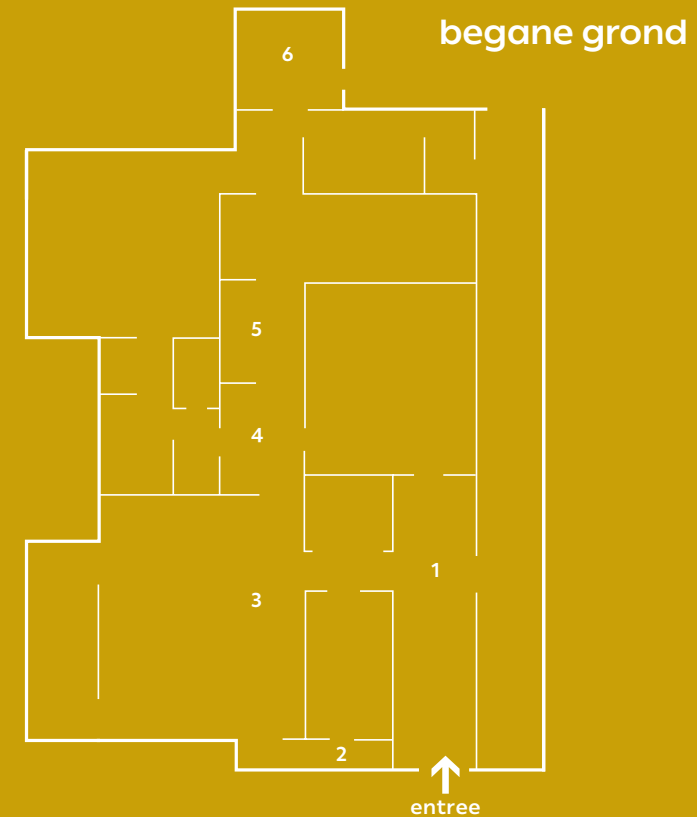
Hoe ga je te werk

- > Een clipboard kun je bij de infobalie in de hal lenen.
- > Je mag op zaal alleen met potlood werken.
- > Op de plattegrond in je kijkwijzer kun je zien waar je bent.
- > De nummers van de zalen in de tijdlijn komen overeen met de nummers van de zalen op de plattegrond.
- > Wanneer een vraag gaat over een specifiek werk, staat er een afbeelding van in de kijkwijzer.

Veel plezier!

Plattegrond tentoonstelling
Mondriaan & De Stijl,
begane grond.

Deze tijdlijn loopt door de hele kijkwijzer. We beginnen met een vroeg schilderij van Mondriaan en eindigen met het allerlaatste dat hij maakte.

entree

zaal 1

Boerderij Duivendrecht, ca. 1905

Piet Mondriaan, 12 mei 1899

Over Piet Mondriaan

Piet Mondriaan werd geboren in 1872 in Amersfoort. Toen hij 17 jaar was, slaagde hij voor het diploma van tekenleraar. Zijn oom Frits was kunstenaar en leerde hem met olieverf schilderen. Samen gingen ze graag naar buiten om landschappen te schilderen. Toen Mondriaan 20 jaar was, verhuisde hij naar Amsterdam en kreeg les aan de kunstacademie. Daar leerde hij zo 'echt' mogelijk schilderen.

**Mondriaan schilderde graag buiten.
Waarom, denk je?**

- ☐ Hij schilderde graag de boeren op het veld.
- ☐ Hij wilde het landschap goed naschilderen en besteedde veel aandacht aan het licht.
- ☐ Hij kon dan meteen zijn hond uitlaten.
- ☐ De verftube was net uitgevonden en hij wilde er graag gebruik van maken.

In deze ruimte zie je vroege landschappen van Mondriaan.

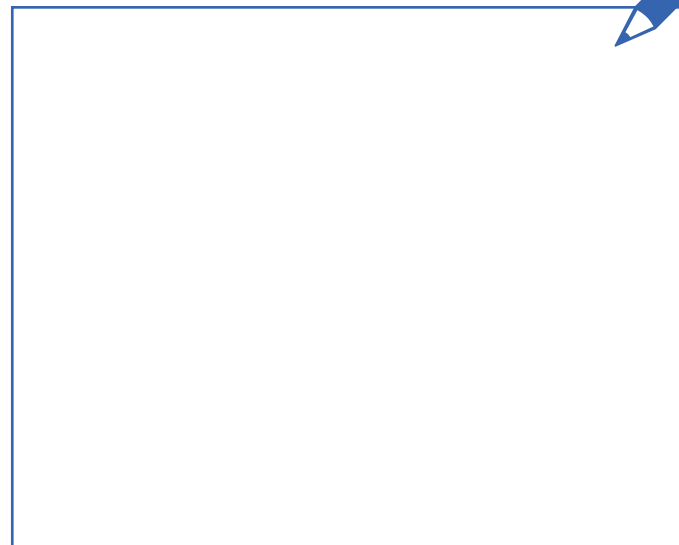
Kies een schilderij en kijk op het bijschrift ernaast.

Schrijf op:

Titel (*naam van het schilderij*):

Datering (*wanneer het is gemaakt*):

Maak een schets van het schilderij.

Wat is er te zien?

Kruis aan:

- ☐ Zon
- ☐ Maan
- ☐ Wolken
- ☐ Molen
- ☐ Boerderij
- ☐ Koe
- ☐ Kippen
- ☐ Sloot
- ☐ Rivier
- ☐ Hond
- ☐ Bomen

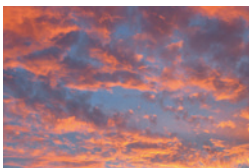
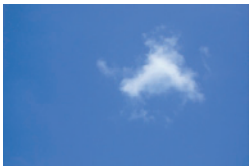
Welke 3 kleuren gebruikte hij het meest in deze vroege landschappen? **Schrijf in elk blokje een kleur.**

zaal 2

Oostzijdse molen in maanlicht, ca. 1907

Bekijk het schilderij *Oostzijdse molen in maanlicht*, ca. 1907.

Welke stelling klopt?

- ☐ Mondriaan schilderde veel details.
- ☐ Mondriaan schilderde alleen de grote vormen, dus juist weinig details.

Verbind een foto met een woord dat erbij past.

- ☐ Storm
- ☐ Regen met zonlicht
- ☐ Nacht
- ☐ Zomermiddag
- ☐ Ondergaande zon

Op welk tijdstip van de dag maakte Mondriaan het schilderij *Bomen aan het Gein*?

.....

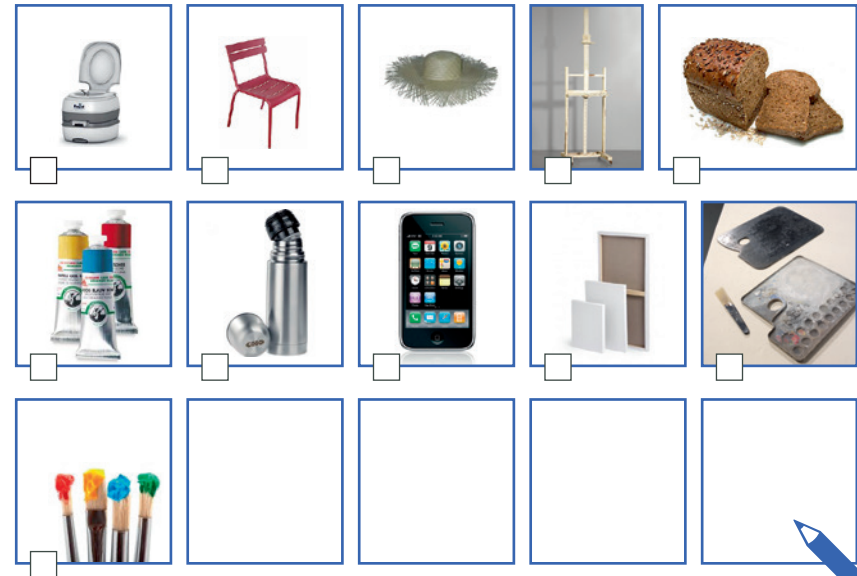
Mondriaan schilderde graag op verschillende momenten van de dag. Het landschap ziet er 's ochtends anders uit dan in de avondschemering.

zaal 2

Bomen aan het Gein:
opkomende maan, 1907

Wat zou jij allemaal meenemen als je buiten in het weiland gaat schilderen? **Kruis aan.**

Zijn er nog meer spullen die je mee zou nemen?
Teken ze in de vakjes.

Kies een schilderij op zaal. Is het in de open lucht geschilderd? **Noem twee argumenten.**

1

2

Duinen bij Domburg, 1910

zaal 3

Avond: De rode boom, 1908-1910

Over Piet Mondriaan

Vanaf 1908 schilderde Mondriaan in Domburg in Zeeland. Hij bracht de verf anders aan op het doek, in stippels, strepen en blokjes. In plaats van donkere kleuren gebruikte hij lichte of felle kleuren. In Zeeland schilderde hij vooral duinen, molens en zeegezichten.

Bekijk het schilderij *Molen; Molen bij zonlicht*, 1908.

Piet Mondriaan,
*Molen; Molen bij
zonlicht*, 1908

Wat wilde Mondriaan laten zien, denk je?

- ☐ De molen precies zoals in het echt.
- ☐ Het tintelen van licht en kleur.

Welke drie kleuren heeft hij het meest gebruikt?
Beschrijf de kleuren zo goed mogelijk.

Zoek in de kleurencirkel op of dit primaire, secundaire of tertiaire kleuren zijn. Kies:

- ☐ primaire kleuren
- ☐ secundaire kleuren
- ☐ tertiaire kleuren

Kleur

Er zijn kleuren die je niet zelf kunt maken door andere kleuren te mengen; dat zijn de drie primaire kleuren geel, rood en blauw.

Kleur: Dit is de kleurencirkel van Johannes Itten.

De drie kleuren in het midden -geel, rood en blauw- zijn de belangrijkste kleuren. Deze drie kun je namelijk niet zelf maken door andere kleuren te mengen. Deze noemen we primaire kleuren (*primair = eerste*).

Meng je twee primaire kleuren, bijvoorbeeld blauw en geel, krijg je een secundaire kleur: groen (*secundair = tweede*). De buitenste cirkel van kleuren noemen we de tertiaire kleuren (*tertiair = derde*).

Kleurcontrast
Een contrast kun je zien
als een tegenstelling.
Het eenvoudigste
kleurcontrast ontstaat
door kleuren tegen
elkaar aan te
zetten.

De grijze boom, 1911

Kies een schilderij.
Is er een sterk contrast tussen de kleuren in het
door jou gekozen schilderij?

Onderbouw je antwoord.

.....

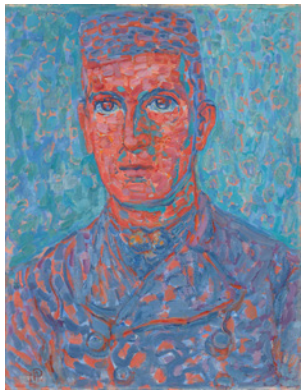
.....

.....

.....

.....

.....

Piet Mondriaan,
Zeeuwsche boer, 1909

Bekijk het schilderij *Zeeuwsche boer*, 1909

Welk kleurcontrast heeft Mondriaan gebruikt?

.....

.....

.....

**Zoek in de kleurencirkel op of dit primaire,
secundaire of tertiaire kleuren zijn. Kies:**

- ☐ primaire kleuren
- ☐ secundaire kleuren
- ☐ tertiaire kleuren

zaal 3

Bloeiende appelboom, 1912

**Bekijk het schilderij *Molen bij Domburg*, 1908
Is deze molen bij zonlicht geschilderd?**

- ☐ Ja, want
- ☐ Nee, want

**Vanuit welk standpunt heeft Mondriaan de
molen geschilderd? Hij keek:**

- ☐ van bovenaf
- ☐ van onderaf

Hoe noem je dit, denk je?

- ☐ Kikvorsperspectief
- ☐ Vogelvluchtperspectief

Piet Mondriaan,
Molen bij Domburg, 1908

Compositie
in ovaal met
kleurvlakken 2,
1914

zaal 3 & 4

Compositie
No. 3 met
kleurvlakjes,
1917

zaal 4

Over Piet Mondriaan

Vanaf 1908 schilderde Mondriaan bomen. De takken van de bomen veranderen in lijnen. En ook de lijnen 'verbrokkelde' hij uiteindelijk, totdat je niet meer ziet wat ze voorstellen. Dit zijn 3 schilderijen van dezelfde appelboom. Deze oude boom stond in de tuin van vriendinnen van Mondriaan.

Waar besteedde Mondriaan de meeste aandacht aan? **Kruis aan per schilderij.**

- ☐ Kleur ☐ Lijn
☐ Licht ☐ Ritme

Piet Mondriaan, Avond;
De rode boom, 1908-1910

- ☐ Kleur ☐ Lijn
☐ Licht ☐ Ritme

Piet Mondriaan,
De grijze boom, 1911

- ☐ Kleur ☐ Lijn
☐ Licht ☐ Ritme

Piet Mondriaan,
Bloeiende appelboom, 1912

- Gebogen lijn:
Horizontale lijn:
Verticale lijn:
Diagonale lijnen:

Wat voor lijnen gebruikte
Mondriaan het meest? **Kruis aan.**

- ☐ Gebogen
☐ Verticaal
☐ Horizontaal
☐ Diagonaal

Over Piet Mondriaan

Mondriaan verhuisde naar Parijs. Hij vond daar de lijnen en vlakken van de gebouwen interessant. Horizontale en verticale lijnen krijgen de nadruk in zijn werk. Hij schilderde rechthoekige vlakken.

Piet Mondriaan,
Compositie No.4, 1914

Bekijk dit schilderij in je kijkwijzer. Vergelijk het met het schilderij *Bloeiende appelboom*.
Noem de overeenkomsten en verschillen.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

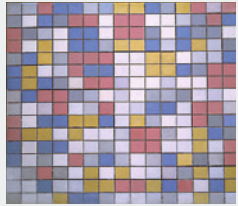
.....

.....

.....

.....

Mondriaan
liet steeds meer
elementen van de
werkelijkheid weg in
zijn schilderijen.
Dit heet
abstraheren.

Rastercompositie 9: dam-bordcompositie heldere kleuren, 1919

zaal 5

Tableau I, 1921

zaal 6

Mondriaan zocht naar harmonie en evenwicht in zijn kunst. Je moet voelen dat het goed is. Hij koos de primaire kleuren als belangrijkste kleuren: geel, rood en blauw. Verder trok hij zwarte lijnen. Dikke en dunne. De achtergrond wordt lichtgrijs, lichtblauw of wit.

NB! Maquettes zijn tijdelijk niet te zien!

Mondriaan veranderde niet alleen zijn manier van schilderen maar ook de inrichting van het atelier waarin hij werkte. Bekijk de maquettes van zijn ateliers in Amsterdam (rechts), Parijs (midden) en New York (links). Welk atelier vind je goed passen bij het werk dat hij maakte? **Leg uit waarom je dat vindt.**

Het atelier in
omdat
.....
.....

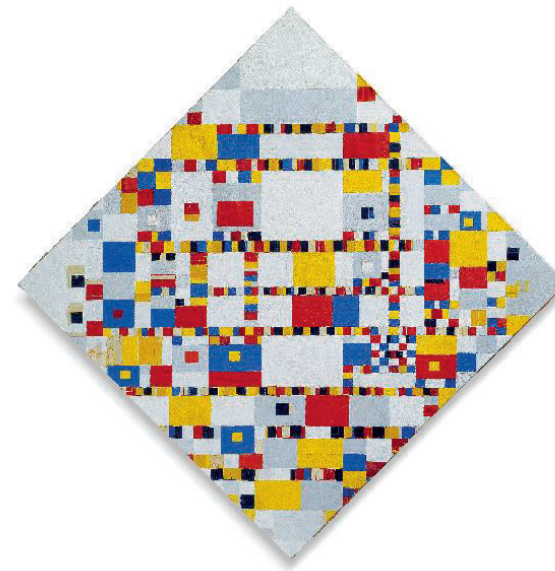
Vergelijk *Compositie met gele lijnen* met *Tableau I*.

Kleuren
.....
Lijnen
.....
Vormen
.....

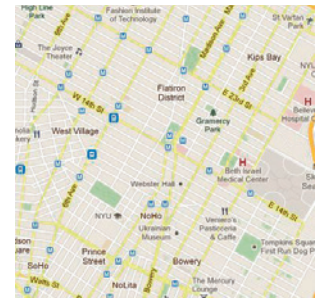
Over Piet Mondriaan

Toen de Tweede Wereldoorlog uitbrak, vluchtte Mondriaan naar Londen en later naar New York. Mondriaan kreeg nieuwe energie in New York. Hij hield erg van de drukte en beweging in de stad. Er ontstonden schilderijen met gekleurde lijnen en veel vlakjes.

Bekijk dit schilderij: *Victory Boogie Woogie*.

Piet Mondriaan, *Victory Boogie Woogie*, 1942-44

Stadskaart van New York

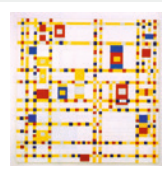
Het drukke verkeer in de straten van New York

Mondriaan wilde in dit schilderij de sfeer van de stad New York laten zien.

zaal 6

Compositie
met gele
lijnen, 1933

Broadway
Boogie
Woogie,
1942-1943

Welke klanken roept de *Victory Boogie Woogie* bij je op? **Kruis één instrument aan, leg uit waarom je de klank wel/niet vindt passen bij het schilderij.**

.....

.....

.....

.....

.....

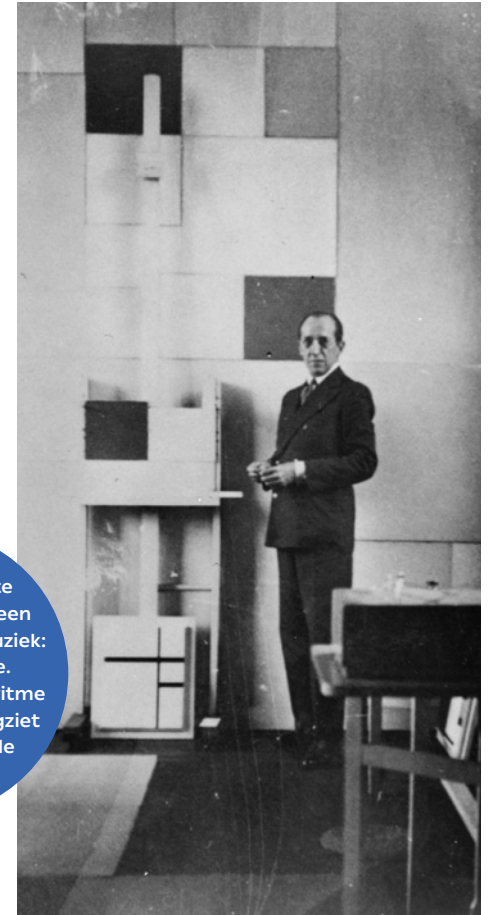
Sommige begrippen gebruik je zowel in verband met muziek als met schilderkunst. Weet jij wat ze betekenen? **Kruis aan welke begrippen uit de muziek je vindt passen bij dit schilderij.**

☐ compositie	☐ beweging
☐ (klank)kleur	☐ harmonie
☐ tempo	☐ contrast
☐ ritme	

Wanneer je dichterbij kijkt, zie je dat het schilderij nog niet af is. Mondriaan had namelijk een trucje om te experimenteren met het ritme van kleurvlakjes. **Wat voor soort materiaal gebruikte hij vóóordat hij een vlak met olieverf schilderde?**

- ☐ Gekleurd papier
- ☐ Waterverf
- ☐ Viltstift
- ☐ Gekleurd plakband

Mondriaan raakte geïnspireerd door een nieuwe vorm van muziek: de Boogiewoogie. Het lijkt alsof je het ritme van de muziek terugziet in het ritme van de kleurvlakken.

Piet Mondriaan in het atelier aan de Rue du Départ, Parijs, zomer 1932. Foto: Charles Karsten

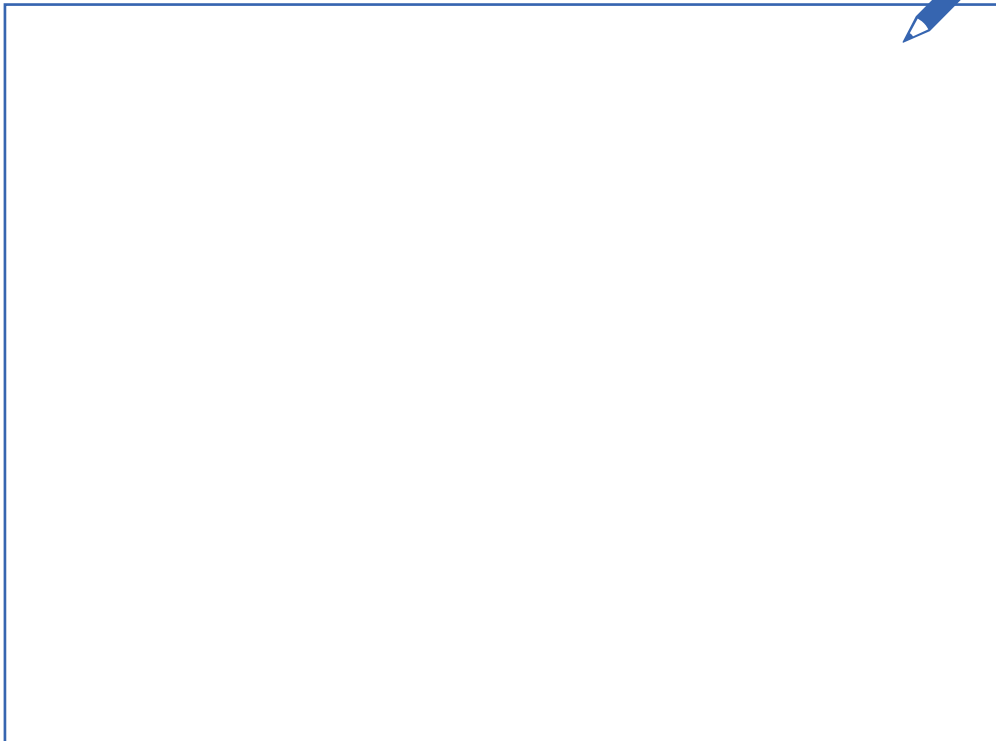

Victory
Boogie
Woogie,
1942-1944

Kies een ander schilderij van Mondriaan hier op zaal.
Vergelijk de sfeer van dit schilderij met de *Victory
Boogie Woogie*. **Noem het eerste wat in je opkomt.**

.....
.....

**Maak een eigen compositie met lijnen en recht-
hoeken. Kleur sommige vormen met je potlood in.**

Mondriaan overleed aan een longontsteking in 1944.
De *Victory Boogie Woogie* is zijn laatste werk.

Dit is het einde van de kijkwijzer. Maar er is nog veel te zien
en te doen in het museum! In deze tentoonstelling vind je ook
veel kunstwerken van andere kunstenaars uit dezelfde tijd als
Mondriaan. Ontdek de overeenkomsten!

Vilmos Huszár (1884-1960), ontwerp meubels Pieter Jan Christoffel Klaarhamer (1874-1954),
Jongensslaapkamer Villa Arendhoeve van de familie Bruynzeel, ca. 1920

